

Qəmərxanovna Alxanova

İSTANBULA SU ÇƏKƏN, ANCAQ SUSUZ VƏFAT EDƏN MEMAR

İstanbulda ciddi su qıtlığı yaşanırdı. Bu problemin çarəsi Sultan Süleyman Qanununin dövründə Memar Sinanın ustalığı sayəsində öz həllini tapmışdır. Belə ki, İstanbulun əhalisi çoxalıb su ehtiyacı artınca Sultan Süleyman Qanuni Memar Sinanı hüzuruna çağırır və "memarbaşı, xalqımız suya ehtiyac duyur. Bir at yükü suya çox miqdar axca ödəyir. Əcəba, xalqımızın su ehtiyacını aradan qaldırmaq üçün nə isə edə bilərsinizmi?" Memarbaşı deyir ki: "Sultanım, siz icazə verin, mən İstanbulun ətrafına gəzim. Kənardakı suları İstanbulla gətirməyin mümkün olub-olmadığını araşdırım və ondan sonra sizə cavab verərəm". Sinan ağa atına minir, özü ilə yardımçılar da götürərək Çəkməcadən başlayaraq sahilboyu gəzir. Beşikdaşa qədər İstanbulun sahillərində dərələri, axan suları təsbit edir. "Bu suların qarşısı hörülərək bənd tikildiyi təqdirdə hara qədər yüksələr, hardan haraya kəmərlər çəkilərək İstanbulla gətirilə bilər" - deyər hesablamalar aparır və sultanın hüsuruna çıxır.

Sultan soruşur: "Memarbaşı, İstanbulla su gətirmək mümkündürmü?" Memarbaşı: "Bəlkə də, sultanım, mümkündür". Lakin Sinan çox ağır şərt qoyur: "Sultanım, ancaq altın dolu kisələri uc-uca düzmək şərtiylə İstanbulla su gələ bilər". Sultan Süley-

man Qanuni isə cavabında: "Memarbaşı, sən İstanbulla su gətirməyin mümkün olub-olmadığını söylə. Əgər mümkünsə, mən kisələri uc-uca deyil, yan-yan düzməyə razıyam" - deyir. Bundan sonra Memar Sinan qollarını çirməyir və İstanbulun kənarındakı suları Kağızxananın ətrafında müəyyən yerlərdə toplayır, oradan da dərənin içində böyük keçidlər tikərək İstanbulla gətirir və müəyyən meydanlarda tikdiyi ümumi çeşmələrlə suyu şəhərə axıdır. Qırx belə çeşmə tikir və Qırx Çeşmə suları axmağa başlayır. O zamanlar kran olmadığı üçün sular axıb gedirdi. O gün çox baha başa gələn suyu artıq bostanlara, yollara axıtmaq məqsəduyğun hesab edilmir və ilk dəfə İstanbulda "lülə" deyilən kran çeşmələrə qoyulur. Su belə baha başa gəldiyi və qiymətli olduğu üçün Sultan Süleyman Qanuni fərman verir: "İstanbul meydanlarındakı ümumi çeşmələr xalqın malıdır. Heç kim bu çeşmələrdən gizləncə yerin altıyla evinə su apara bilməz".

Sultan Süleyman Qanuni bu ümumi qaydanın bir istisnasını yalnız Memar Sinana aid edir. O deyir ki: "İstanbulda belə gözəl iş nümayiş etdirərək Qırx Çeşmə sularını gətirdin. Sən evinə şəxsən bir boru su apara bilərəm" və bundan sonra Süleymaniyyənin ətrafındakı meydan çeşməsindən Sinanın evinə xüsusi yol çəkilərək su aparılır. Beləliklə, Memar Sinan evində şəxsi su arxı olan yeganə adam idi. Memar Sinan bir-birinin ardınca Şahzadəbaşı məscidini, Süley-

maniyyə məscidini və Ədirnədəki Səlimiyyə məscidini tikdikdən sonra artıq qocalmışdı. Dövr dəyişmiş, etibarının zirvədə olduğu dövrdə onun qədrini bilənlər bu dünyadan köçmüşdü. Sultan Süleyman Qanuni vəfat etmiş, yerinə başqa padşahlar gəlmişdi. Memar Sinan 99 yaşında idi və ətrafındakı dostları dünyasını dəyişdiyi üçün də İstanbulda sanki yalnız qalmışdı. Bir gün Sinanın qapısına bir nəfər gəlir. Sinan çəliyinə söykənərək qapını açır, "buyurun" - deyir. Gələn məchul adam "mən Topqarı sarayının qasidiyəm. Sizi Divana çağırırlar. Hər halda sorğu-sual olunacaqsınız" - deyir. Sinan ağa bu qoca vaxtında dostlarının hamısının köçüb getdiyi, onu əsərlərinin inşaatı zamanında görənlərin qalmadığı bu dövrdə "əcəba, Topqarı sarayına niyə çağırırlar?" - deyər çəliyinə söykənərək gedir. Saraya daxil olanda, orada sorğu-sual etmək üçün qazılardan, üləmalardan, müftilərdən ibarət heyət qurulduğunu görür. Memar Sinana deyirlər: "Sinan ağa, sənədən şikayət var. Evə su çəkmək qadağan olduğu, heç kim evinə su çəkməsin deyər padşahın fərmanı olduğu halda sənə evində şəxsi su arxı varmış". "Bəli" - deyir, "Cahan padşahı mənə şəxsi icazə vermişdi. İstanbulla su çəkdiyimə görə yalnız mənə su çəkməyə icazə vermişdi və mən də çəkmişdim". "O zaman bu icazəni, fərmanı göstər ki, biz də səsimizi çıxarmayaq. Heç kimə icazə verilməsinə baxmayaraq, sənə su arxın qalsın". Memar Sinan isə: "Mən o za-

man Cahan padşahından fərman istəməkdən çəkinmişdim. Fərmanım-filan yoxdur, amma su mənim evimdə axır" - deyər cavab verir.

Divan müşğül vəziyyətdə qalır, uzun-uzadı müzakirələr başlayır: "Sinan böyük xidmətlər göstərmişdir, evində suyu axsın". Başqaları isə: "Bu Al-i Osmana xidmət göstərən sadəcə Sinandırmı? Sinan kimi neçə-neçə xidmət edənlər vardır. Ya onların da evinə şəxsi su arxı çəkilsin, ya da Sinana da ayrı-seçkilik göstərilməsin" - deyirlər. Divanda uzun mübahisələr olur və sonda belə qərar verilir: "Sinan kimi digər xidmət edənlərin də evinə su çəkilə bilməyəcəyinə görə, Sinana verilən su kəsilməli, fəqət indiyə qədər sudan fəransız istifadə etdiyi üçün ona heç bir cəza verilməməlidir". Bu qərardan sonra Sinan evinə gəlir. Üzgün, bezgin, amma çox mütəəssir olur. Çünki Sinan Allah üçün xidmət göstərmişdi. Ona ayrı-seçkilik və ya xüsusi bir mükafat verilməsi üçün deyil. Nəhayət, gün gəlir Sinan xəstələnir və yatağa düşür. Vəfat etdiyi zaman ətrafındakılardan bir nəfər parçanı suya batırıb dodağını islatmaq istəyərkən görür ki, evdəki krandan su axmır. Beləliklə, İstanbulla su gətirən Sinan susuz bir evdə vəfat edir. Vəfat etdiyi zaman bu hadisəni başı üzərində danışanlara verdiyi cavab çox maraqlıdır: "Biz zəhmətimizi dünyada bir fincan suya satacaq qədər mənfəət düşkünü deyilik. Biz Allah rızası üçün tikdik və mükafatını da axirətdə gözləyirik. Bu dünyada evimizə su verilmədiyi üçün mütəəssir deyilik".